

Бюджетні суперечності реформи місцевого самоврядування

Шекиусь О.А., ст. викл., Харківський національний університет міського господарства

Українська держава сьогодні функціонує в антикризовому режимі. Не подолано основних проблем у сфері фіскальної політики, дерегуляції економічних відносин, адміністративна реформа проходить вкрай складно, не вирішено проблем бідності та безробіття, не відновлено повною мірою комунікативних зв'язків між владою і громадянами. Усі ці чинники примушують серйозно, прагматично і зважено підходити до питання реформ, у тому числі місцевого самоврядування.

Тенденція до надмірної концентрації повноважень у міністерствах та відомствах на центральному рівні є головною перешкодою на шляху впровадження належного регіонального врядування. Переважна більшість територіальних громад у сільських територіях неспроможна виконувати власні повноваження. За декілька років ми матимемо ситуацію, коли держбюджет на 70% фінансуватиме вирішення місцевих проблем. Більшість громад із населенням до 500 осіб не має бюджетних установ, які надають послуги населенню. Відповідно — послуги недоступні або неякісні.

Поглиблюється криза муніципальної інфраструктури, виникають загрози техногенних катастроф на тепломережах та каналізації. В системі дедалі чіткіше простежуються: неефективне управління та нецільове використання коштів, майна й інших місцевих ресурсів; відсутність нормативів публічних послуг та методології визначення їхньої вартості. У територіальних громадах зростає дефіцит місцевої демократії, відчувається відчуженість місцевої влади від населення, закритість і непрозорість діяльності, високий рівень корупції в органах місцевої влади. З іншого боку, у жителів територіальної громади немає навичок самоорганізації, безпосередньої і постійної участі у вирішенні питань місцевого значення.

Концептуальний підхід до реформи місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні базується на врахуванні таких чинників, як: ризики виникнення конфлікту компетенцій між органами місцевого самоврядування та місцевими державними адміністраціями, збільшення навантаження на судову систему в частині врегулювання конфліктів компетенцій; історія адміністративно-територіальних одиниць за тривалий період, стійкість виконання адміністративних функцій містами, природно-історичної основи адміністративного районування; вивчення мереж відомчого поділу країни (військових оперативних управлінь, залізниць, округів з керування енергогосподарством, планів створення госпітальних округів тощо, сукупність яких відбиває реальний господарський, транспортний та соціальний поділ території); виявлення етнонаціональних балансів інтересів тощо.

Ключовим є врегулювання питань міжбюджетних відносин та розмежування повноважень державної регіональної влади і органів місцевого самоврядування. Для цього потрібно забезпечити органи місцевого

самоврядування власними інвестиційними ресурсами, стимулювати залучення альтернативних джерел і використання сучасних механізмів фінансування, покращення доступу місцевих бюджетів до кредитних ресурсів. Дуже важливо встановити механізми прозорості та ефективності використання бюджетних як місцевих, так і державних коштів та контроль за якістю надання послуг населенню.

Потребує удосконалення механізм розподілу трансфертів з державного бюджету місцевим бюджетам шляхом здійснення розрахунку видатків, що враховуються при визначенні міжбюджетних трансфертів, на основі цих стандартів та фінансових нормативів бюджетної забезпеченості. Необхідно запровадити співпрацю територіальних громад на засадах ресурсно-організаційної кооперації; прийняти закони про співпрацю територіальних громад, про внесення змін до Бюджетного кодексу (щодо визначення основних засад фінансування проектів такої співпраці).